

Obsah

PREDHOVOR	11
1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY	13
2. SÚČASNÝ STAV PROBLEMATIKY	15
2.1. Kapilárna elektroforéza a jej postavenie vo farmaceutickej a biomedicínskej analýze	15
2.2. Hmotnostná spektrometria a jej postavenie vo farmaceutickej a biomedicínskej analýze	20
3. KAPILÁRNA ELEKTROFORÉZA AKO ANALYTICKÁ METÓDA A SEPARAČNÝ STUPEŇ V ON-LINE KOMBINÁCIÍ S HMOTNOSTNOU SPEKTROMETRIOU	26
3.1. Všeobecné aspekty kapilárnej elektroforézy	26
3.1.1. Základné princípy elektromigračných separačných metód	26
3.1.2. Špecifické spôsoby ovplyvňovania efektívnej pohyblivosti	28
3.1.2.1. Efektívna pohyblivosť v. acidobázické rovnováhy	28
3.1.2.2. Efektívna pohyblivosť v. komplexotvorné rovnováhy	30
3.1.3. Analytické parametre elektroforetických techník	33
3.1.3.1. Migračný čas	33
3.1.3.2. Účinnosť	34
3.1.3.3. Rozlíšenie	35
3.1.4. Procesy vplyvajúce na priebeh separácií	36
3.1.4.1. Difúzne procesy	36
3.1.4.2. Joulovo teplo	37
3.1.4.3. Dĺžka injektovanej zóny	38
3.1.4.4. Interakcia separovaných látok so stenami kapiláry	40
3.1.4.5. Elektroosmotický tok	41
3.1.5. Elektroforetické techniky	45
3.1.5.1. Zónová elektroforéza (ZE)	46
3.1.5.2. Izotachoforéza (ITP)	50
3.1.5.3. Izoelektrická fokusácia (IEF)	54
3.1.5.4. Micelárna elektrokinetická chromatografia (MEKC)	56
3.1.5.5. Kapilárna elektrochromatografia (CEC)	57
3.1.5.6. Elektroforéza v sieťovacích prostrediach (GE)	59
3.1.5.7. Kombinované (multidimenzionálne) elektromigračné separačné metódy	59
3.1.6. Prekoncentračné („stacking“) techniky v CE s využitím elektroforetických efektov	65

3.1.6.1.	Zakoncentrovanie vzorky zosilnením poľa (FASS)	66
3.1.6.2.	Zakoncentrovanie vzorky z veľkého objemu (LVSS)	67
3.1.6.3.	Injektovanie vzorky poľom (FESI)	67
3.1.6.4.	Technika prechodného pH rozhrania (DPJ)	68
3.1.6.5.	Technika „zametania“ (SWP)	69
3.1.6.6.	Technika prechodnej izotachofórey (tTTP)	71
3.1.7.	Miniaturizované elektroforetické systémy	72
3.2.	Praktické aspekty kapilárnej elektroforézy	74
3.2.1.	Elektrolytové systémy pre CZE experiment	75
3.2.2.	Elektrolytové systémy pre CITP experiment	79
3.2.3.	Selektory a pseudostacionárne fázy pre CE experiment	81
3.2.3.1.	Cyklohextríny	81
3.2.3.2.	Makrocyclické antibiotiká, biopolyméry	83
3.2.3.3.	Micely	84
3.2.4.	Separáčne kapiláry a hydrodynamické módy v CE a ich experimentálne možnosti	86
3.3.	Detekčné metódy pre kapilárnu elektroforézu	89
3.3.1.	Vodivostná detekcia	91
3.3.2.	Absorpčná detekcia UV-VIS	92
3.3.3.	Laserom indukovaná fluorescenčná detekcia	93
3.3.4.	Detekcia hmotnostnou spektrometriou	94
3.4.	Kapilárna elektroforéza ako separačný stupeň pre MS a špecifiká on-line spojenia CE-MS	95
3.4.1.	Elektrolytové systémy a aditíva pre CE a ich kompatibilita s MS	95
3.4.2.	Organické rozpúšťadlá pre CE v nevodnom prostredí	98
3.4.3.	Pomocné roztoky pre on-line spojenie CE-MS	99
3.4.4.	Prepojenie separačnej kapiláry s ionizáciou (Rozhranie CE-MS)	100
3.4.5.	Iné optimalizačné technické parametre prepojenia CE-MS	103
4.	HMOTNOSTNÁ SPEKTROMETRIA AKO ANALYTICKÁ METÓDA A DETEKČNÝ STUPEŇ V ON-LINE KOMBINÁCIÍ S KAPILÁRNOU ELEKTROFORÉZOU	107
4.1.	Úvodný pohľad na hmotnostnú spektrometriu a jej historický vývoj	107
4.1.1.	História	107
4.1.2.	Všeobecné aspekty hmotnostnej spektrometrie	108
4.2.	Ionizačné techniky pre MS	111
4.2.1.	Historické ionizačné techniky pre MS	112
4.2.1.1.	Ionizácia výbojom v plyne (Gas Discharge)	112
4.2.1.2.	Ionizácia poľom (Field Ionization – FI) a desorpcia poľom (Field Desorption – FD)	113
4.2.1.3.	Ionizácia termosprejom (Thermospray Ionization – TSI)	114
4.2.1.4.	Desorpcia plazmou (Plasma Desorption – PD)	114
4.2.2.	Ionizačné techniky na spojenie CE-MS	115
4.2.2.1.	Ionizácia indukčne viazanou plazmou (Inductively Coupled Plasma – ICP)	115

4.2.2.2.	Chemická ionizácia (Chemical Ionization – CI) a chemická ionizácia pri atmosférickom tlaku (Atmospheric Pressure Chemical Ionization – APCI)	117
4.2.2.3.	Fotoionizácia (Photoionization – PI), multifotónová ionizácia (Multiphoton Ionization – MPI), fotoionizácia pri atmosférickom tlaku (Atmospheric Pressure Photoionization – APPI)	120
4.2.2.4.	Ionizácia elektrosprejom (Electrospray Ionization – ESI)	121
4.2.2.5.	Ionizácia rýchlymi atómami (Fast Atom Bombardment – FAB)	125
4.2.2.6.	Ionizácia desorpciou laserom (Laser Desorption/ Ionization – LD), ionizácia/desorpcia laserom za účasti matrice (Matrix-Assisted Laser Desorption/Ionization – MALDI), ionizácia/desorpcia laserom za účasti matrice pri atmosférickom tlaku (Atmospheric Pressure Matrix-Assisted Laser Desorption/Ionization – AP-MALDI)	127
4.2.3.	Ionizačné techniky na spojenie MS s inými separačnými technikami ...	129
4.2.3.1.	Termálna ionizácia (Thermal Ionization – TI)	129
4.2.3.2.	Ionizácia iskrovým výbojom (Spark Source – SS)	130
4.2.3.3.	Ionizácia tlejivým výbojom (Glow Discharge – GD)	130
4.2.3.4.	Ionizácia nárazom elektrónov – elektrónová ionizácia (Electron Impact – EI)	131
4.2.3.5.	Desorpčná ionizácia elektrosprejom (Desorption Electrospray Ionization – DESI)	132
4.2.3.6.	Priama analýza v reálnom čase (Direct analysis in real time – DART)	133
4.2.3.7.	Ionizácia rýchlymi iónmi (Secondary Ion Mass Spectrometry – SIMS)	134
4.2.3.8.	Povrchom podporená ionizácia/desorpcia laserom (Surface Enhanced Laser Desorption/Ionization – SELDI) ..	135
4.2.4.	Trendy v ionizačných technikách a ich prepojenie s CE	136
4.3.	Hmotnostné analyzátory	140
4.3.1.	Úvod	140
4.3.1.1.	Funkcia a rozdelenie hmotnostných analyzátorov	140
4.3.1.2.	Základné charakteristiky hmotnostných analyzátorov	141
4.3.2.	Letová trubica – analyzátor času letu (Time-of-Flight – TOF)	142
4.3.3.	Magnetický/elektrický sektor (Magnetic/Electric Sector)	145
4.3.3.1.	Sektorové analyzátory s dvojitou fokusáciou	147
4.3.3.2.	Akceleračná hmotnostná spektrometria (Accelerator Mass Spectrometry – AMS)	148
4.3.4.	Kvadrupólové hmotnostné filtre (Quadrupole Mass Filter – Q filter) ..	150
4.3.5.	Kvadrupólová iónová pasca (Quadrupole Ion Trap – QIT)	153
4.3.6.	Orbitrap	158

4.3.7. Iónová cyklotrónová rezonancia s Fourierovou transformáciou (Fourier Transform Ion Cyclotron Resonance – FT-ICR)	161
4.3.8. Analyzátor iónovej pohyblivosti (spektrometria iónovej pohyblivosti – Ion Mobility Spectrometry – IMS)	164
4.4. Detektory pre MS	166
4.4.1. Úvod	166
4.4.2. Detekcia fotografickou platňou	166
4.4.3. Faradayova klietka	167
4.4.4. Násobičové detektory	168
4.4.5. Mikrokanálová doštička (Microchannel plate – MCP)	169
4.4.6. Daly detektor	170
4.4.7. Kryogénny detektor	170
4.5. Tandemová (multidimenzionálna) hmotnostná spektrometria	171
4.5.1. Úvod a rozdelenie MS/MS techník a režimov	171
4.5.2. Spôsoby fragmentácie iónov v MS/MS	174
4.5.3. Tandemová hmotnostná spektrometria sektorových analyzátorov s dvojitou fokusáciou	176
4.5.4. Trojitý kvadrupól (QqQ)	177
4.5.5. Letová trubica-letová trubica (TOF-TOF)	178
4.5.6. Kvadrupól-letová trubica (Q-TOF)	179
4.5.7. Tandemová hmotnostná spektrometria v iónovej pasci a FT-ICR	180
5. APLIKAČNÝ POTENCIÁL SPOJENIA CE-MS	182
5.1. Oblasť farmaceutického a biomedicínskeho výskumu	190
5.1.1. Hodnotenie kvality liečiv a liekov	193
5.1.2. Hodnotenie liečiv v telových tekutinách a tuhých biologických matriciach	203
5.1.3. Chirálné separácie z pohľadu farmácie	213
5.2. Metóda CE-MS ako významný nástroj systémovej biológie	221
5.2.1. Genomika a transkriptomika	225
5.2.2. Metabolomika	228
5.2.3. Proteomika	234
5.2.4. Biofarmaceutiká	246
5.3. Oblasť výskumu životného prostredia a potravinárstva so vzťahom k zdraviu človeka	252
6. POĎAKOVANIE	257
7. SLOVNÍK ZÁKLADNÝCH POJMOV	258
8. VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI ELEKTROFORÉZY A MS	262
9. SKRATKY	267
10. LITERATÚRA	273
11. INDEX	305